ANY III *Sabadell 3 Novembre 1889* NÚM. 120

LO CATALANISTA

Setmanari defensor dels interessos morals y materials de Catalunya

La correspondencia al Director.—Los originals no 's tornan

DIRECCIÓ, REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ
Carrer de Capmany, número 18
SABADELL

PREUS DE SUSCRIPCIÓ
Sabadell . . . . . 2 rals al mes.
Fora . . . . . 8 » trimestre
Un número sol. . . . . 1 »
Anuncis á preus convencionals.

VICENS W. QUEROL

Morí'l dijous passat deixant endoladas duas literaturas: la catalana y la castellana.

Allá en los jardins de sa bella Valencia en mitj de la poética soletat que tant anyoran las ánimas nobles, respirant ab alé fadigós l'oreig perfumat de sa pátria, afalagat per amichs de toda la vida y aconhortat ab una conciencia cristiana y tranquila, cambiá per la regió dels escullits aquesta de dols y miserias.

Era, en Querol, de la rassa de aquells verdaders poetas que gayre be sens imatje poden calificarse de angels desterrats que duhen la divina missió d'iluminar ab ideals reflexos las ánimas xorcas y entorpidas del homes. Dotat de brillant fantasía sabía endressarla tan be per la corrent de la paraula que una á una van escoltantse en sas poesías totas las imatjes que concebí tal volta en un llampech de inspiració: la forma era sumís instrument de sa imaginació creadora.

Als que asistirem en 1885 á la poética festa dels Jochs Florals no se'ns esborrará may mes de la memoria la emoció que'ns produhiren aquells párrafos tan fins y artísticament cisellats de son Discurs de presidencia. Al comensament d'aquest trevall magistral que quedará en lo llibre d'or de nostre renaixement, ja sapigué guanyarse las simpatías de tots enaltint ab sentidíssimas frases, la memoria que ja anava á honrarse d'en Milá y Fontanals. Després entoná un himne á la poesía y un altre als Jochs Florals: himnes en una prosa qu' en-

clou la grandiosa entonació del vers alexandrí com vesta ample y rosegant que cobrís las formas esculturals d'una matrona grega. Llegiune una mostra: «Ah, sí: eixa vera poesía que cull los brots mes tendres del nostre cor y las flors mes flayroses del enteniment humá, no es pas aquella que's cubreix, com una disfressa, ab son mantell de purpra y l'arrossega brut y tacat per lo fanch de las passions mes avilides. No es pas la que nega á Deu ab folles flastomies, tancant les portes del cel y privant d'eixa benhauransa als desheretats de la terra.

No es pas la que truca en los pobres alberchs dels menestrals y dels pagesos per dirlos que la felicitat es filla del or y l'or es fill de la forsa. No es pas la que confon 'ls divinals amors, sants engendradors de la nissaga humana ab la satisfacció carnal dels apetits de la fera, y no es pas la que escarneix lo nom de Patria fent de la raça del home un ramat mes sobre les valls y les conques innominades d'una terra sense historia. La vera poesía que festejém avuy nosaltres, es la que riu en la llum de nostre cel y creuha melancólica per l'ombra de nostres nits estelades; es la que dorm al niu ab les rondalles del vell temps, diu á la noya les cansons enamorades, salmeja en les esglesies gótiques de nostres viles, resa en les ermites bizantines de nostres montanyes, plora en l'angle fosch del fossar de nostres vilatjes, y's gaudeix riallera en los aplechs y missatjes de nostres festes. Es la que conduheix la colla d'espigoleres ó balla en lo trull y guarda dintre del ví novell lo sol d'estiu per escalfarnos quan enmortalla la neu planes y serres. Es la que sab les gestes dels nostres héroes, les dictats dels nostres sabis, les troves dels nostres poetes y les oracions de les nostres mares. Es la que'ns parla d'honra antiga que defendre, de vells usatges que servar, de llibertats y furs qu'hem rebut com hereus fiduciaris ab lo sagrament de trametrels sense mancament á nostres fills. Es la que guarda les runes de nostres castells y monestirs, escorcolla nostres arxius, escriu fulla per fulla lo poema de nostres glories, ompla de color los llensos de nostres pintors, y talla en marbres les estátues, filles inmortals dels cisells de nostres artistes. «Maynadors coratjosos d'una nova creuhada, (diu mes endevant) en lloch del *desperta ferro* dels nostres almogavers, aneu cridant per mitj de nostres pobles *¡desperta, ánima, desperta!*

De las poesías castellanas d'en Querol sols hem de dirne que posaren á son autor en la primera fila dels contemporanis. Era un poeta sancer dintre de la literatura castellana, per mes que cert crítich d'aquellas terras al voler fer de Diógenes, acaba d'apagar tristament sa llanterna confessant que á Espanya (ell vol dir á Castella) sols hi ha *dos poetas y mitx*; y no hi conta á en Querol. Aquell crítich es un *Clarí* que desafina massa.

Sas poesías catalanas tenen un sol defecte: son molt escassas. Ja ho ha dit lo gran amich del poeta, en Llorente: «poch escriu, mes les flors de son enginy son com les d'aquelles rares y novilíssimes plantes que de tart en tart floreixen en los jardins pera sorpendre mes al jardiner ab sa belltat maravellosa.» La mellor manera de judicarlas es donar á coneixé una mostra, y 'ls llegidors podrán apreciarla á continuació.

¡Descansi en pau lo poeta valenciá! ¡Desde las celestials esferas ahont segurament ha comensat sa eterna estada, sia una de las ombras benhauradas qu'ell deya vetllavan per nostra poesía y presidían interiorment nostres Jochs Florals! Fem també vots pera que la novella generació de poetas valencians no abandoni la gloriosa herencia de son diví Ausias March y aixís los Villarroya, Querol y Llorente tindrán dignes companys y continuadors.

E. M. y B.

26 Oct. 80.

BRINDIS

En una felibrejada després dels JOCHS FLORALS

I

Com qui, aprés llarch viatje per llunyadanas terres,
torna á la payral casa amagada en las serres
ahont víu lo germá hereu;
y del natiu idioma ou la dolsa paraula
y 'l pá de la infantesa menja en la antiga taula,
y 'l ví dels avis beu;

II

Així he vingut jo á seure junt á vosaltres ara,
al peu del antich arbre que dona fruyts encara
y ombra en los nostres horts;
y al escoltar els cántichs de vostra veu serena,

com de roig ví esta copa, mon ánima está plena
d'esperansa y recorts.

III

Romeu que del santuari, cumplits els vots, s'allunya,
jo ab greu dolor vos deixes, oh fills de Catalunya;
y al dirvos "A Deu siáu„,
brinde perque renasca, de tots els cors volguda,
la del treball germana, la del amor nascuda
huy anyorada pau.

IV

Romeu que del santuari la palma benehida
s'emporta, jo m'emporte, dols consol de ma vida,
vostre recort ab mí;
y bech perque quan tornin de Maig les roses noves,
pugám cantar, oh poetas, les catalanes troves
ab molt més goig que huy.

VICENTS W. QUEROL.

Per tractar d'una institució local que honra á Sabadell, traduhim ab gust en nostras planas lo següent articlet, que ha publicat la autorisada revista comercial de Madrit, la *Gaceta de la Banca:*

LO BANCH DE SABADELL

Aquesta Societat de crédit es d'aquellas pera las quals no hi han crísis, no hi han perills, no hi han eventualitats: radicant en ciutats tan industrials y tenint la plena confiansa de tots sos convehins, no's precipita en sas operacions, las estudia ab calma, no 's deixa cegar per la ambició de un guany desmesurat; y com á conseqüencia de tot aixó, consegueix vencer períodos tan desastrosos com l'actual, sense que se 'n ressentin en lo mes mínim los interessos de sos accionistas.

Lo *Banch de Sabadell* pot dir ab orgull lo que molt pocas Societats semblants: está tan sobrat de diners que 's veu obligat á reduhir l'interés de las imposicions, que está á 3 per 100, al 1 per 100 ab l'objecte de alleugerir sa caixa. Creyém que basta aquest detall pera llohar sa gestió administrativa.

Veliaqui ara un resúmen dels principals contes en l'últim exercici:

	ENTRADAS. Pessetas.	SORTIDAS. Pessetas.
Caixa	12.796.270,32	12.586.725,91
Contes corrents. . .	13.874.224,24	12.459.137,45
Efectes de giro . . .	20.040.575,09	19.141.684,77
Llanas.	2.316.623,93	2.041.781,75
Imposicions	1.712.805,33	589.417,96

En aquestas cantitats van compresos los saldos respectius del exercici anterior.

Lo Balans acusa una diferencia entre l'actiu y'l passiu de pessetas 124.759,99. Fetas las deducions de reglament, las utilitats líquidas pujan á 112.284 pessetas: destinant al fondo de reserva obligatori 'l 2 per 100, se distribuheix lo 8 per 100, ó sían 6 pessetas per acció de las 15.000 emesas, absorbint per consegüent 90.000 pessetas, y s'aplican las 20.038,32 pessetas sobrants al fondo de reserva voluntaria.

Es molt poca la diferencia que's nota entre'ls resultats del exercici de 1887 y 'l de 1888: los accionistas percibeixen lo mateix dividendo, que ve á ser un 8 per 100 del capital desembolsat: lo sobrant fou en lo primer, de 31.853,02 pessetas; y en lo segon de 20.038,32 pessetas; es á dir, 11.814,70 pessetas en favor 1887, cantitat insignificant, dadas las circunstancias, pera un establiment que maneja tan importants capitals.

Com un altra prova de la confiansa que inspira 'l Banch y del crédit que continúa adquirint, anotarém no mes duas cifras de la demostració de la cartera de valors nominals al tancarse l'exercici de 1888: la de valor nominal suma 1.175,000 pessetas; la de valor efectiu 954.368,93 pessetas.

La Comissió Provincial de la Diputació de Barcelona ha respost ja á la instancia del *Centre Catalá Agrícola é Industrial de Vich y sa Comarca* sobre la negativa del Ajuntament de Vich á admetre la solicitut escrita en catalá que li fou presentada per aquell *Centre* reclamant várias modificacions de las llistas electorals.

La Comissió Provincial ha dictat sa resolució abstenintse de resoldre la qüestió de fondo, per no ésser de sa incumbencia, y declarantse també incompetent pera resoldre la qüestió de forma, qu' era la principal pels catalanistas de Vich, com ho es pera tots los que estiman á Catalunya.

Segons com se consideri la tal resolució vá de bon tros més enllá de lo que era d'esperar en una Corporació composta de polítichs á la madrilenya; puig s'acosta en alguna part á las nostras simpatías especialment en la primera de sas premisas que díu aixís:

«Considerant que si be per ser aquesta Comissió un cos de carácter popular y composta d'individuos que coneixen l'idioma que á Catalunya's parla, veuría ab gust que fos possible l'ús del catalá en las instancias que á la mateixa dirigissin, tant més quant ab ell se facilitaría l'exercici del dret de petició als que no coneixen altre idioma, no obstant, careix aquest cos de atribucions pera fer la declaració que entranya lo recurs d'alsada y que implicaría sentar un regla de carácter general, agena á la competencia d'aquest cos.»

Com se veu, donchs, aquestas frasses contenen la més enérgica y viva censura contra las lleys vigents que desterran l'ús del idioma nacional catalá de tots los actes públichs, y encara més contra los costums abusivas introduhidas, en defecte de lley expressa, pera fer impossible tot noble esfors en pro de la dignitat de Catalunya ultratjada.

No obstant y aixó, la Comissió Provincial acordá conformarse ab lo

tal estat de cosas, que no li agrada, y resolgué *no haver lloch á deliberar* sobre la instancia del *Centre Catalá* de Vich.

Aixís s'ha posat la Diputació en una falsa actitut respecte á sí mateixa, donchs ella mateixa altras vegadas ha admés y contestat á comunicacions escritas en la llengua de sos administradors y de sos administrats.

Los poders oficials son molt escrupulosos en aquest punt. L'Ajuntament de Vich rebutjá una instancia d'inclusió y exclusió en las llistas electorals porque la instancia estava escrita en catalá, la llengua que parlan tots sos regidors en las sessions públicas, la única tal vegada que molts d'ells entenen; y la Corporació Provincial *de caracter popular*, que també entén lo catalá, li diu que obra molt bé: LA JUSTICIA HA DE DEMANARSE EN CASTELLÁ; Y SINÓ, NO DEU FERSE.

Aixís van la llógica y'l sentit comú.

Y á tot això, se'ns ocorre que forma part de la Comissió Provincial referida'l Diputat per aquest districte, don Joseph Griera y Dolcet.

¡Quantas disenssións li haurá ocasionat l'oposarse á tant antipatriótica resolució!

Sobre tot al recordarse del discurs que pronunciá fá uns vuyt mesos en lo *meeting* del *Centre Catalá* d'aquesta ciutat, contra'l Códich Civil, quant plé d'entussiasme'ls hi ofería als catalanistas son desinteressat concurs y apoyo en tot lo que pugui representar defensa de drets ó interessos del Primpcipat.

SECCIÓ POLÍTICA

El Imparcial de Madrit es un dels periódichs mes partidaris d'aquella teoría de las dobles personalitats.

Ell sempre sab presentar dos caras.

Segons la una, es periódich eco de la opinió, amich del pahís y adversari irreconciliable dels explotadors polítichs.

Segons l'altra, es diari politiquero, intrigant é incenser d'uns quants amichs ó protectors als quals ajuda á pujar fins als llochs mes alts de la Administració pública.

Aixís en las planas d'*El Imparcial* tan prompte s'hi pot llegir un article virulent contra tots los vividors de la capital, com pot trobarshi un altre article posant als núvols tal combinació ó tal fórmula de pasteleig que li assegura un Ministeri ó cosa per l'istil á algun de sos favoreixedors.

Fa la verdadera política de balanci.

***

Últimament, alguns colegas li han cullit á *El Imparcial* una prova mes de sa moralitat *siu generis*.

Lo dia 14 del corrent publicá un article eloqüentíssim, pintura presa del natural, de la tristíssima situació en que's troba'l poble espanyol, per causa de la política imperant.

trógrado tot, *absolutament* tot lo antich, pel sol fet de serho, ve molt be 'l cridar la atenció sobre un recort histórich tal com lo següent, evocat pel conegut escriptor don Joseph Coreleu en son estudi sobre 'ls *Dietaris de la Generalitat de Catalunya* que publica en *La Vanguardia* de Barcelona:

Quan al acabarsé l' Octubre del any 1463, los catalans se declararen en lluyta oberta ab son Rey, don Joan II, per haver faltat aquest á las lleys de la terra, las Corporacions populars de Catalunya 'l declarem excluhit del trono, y nombraren pera sustituhirlo á don Pere de Portugal, net del Compte d' Urgell.

Donchs be: tal fet li sugereix al senyor Coroleu aquesta oportuna observació:

Lo cert es que 'ls sublevats consideravan *llegitimament* destronat al monarca y que *usant del dret de soberanía inmament en la nació*, de la qual se jutjavan *representants legals* las Corporacions populars, elegían un nou Rey ab plena tranquilitat de conciencia.

Y afegeix lo senyer Coroleu á temps:

Es un fet molt digne de tenirse en compte com á succehit á mitjans del sigle XV.

Y vetaquí provat una vegada mes com l' esperit progressiu hi ha estat sempre floreixent á Catalunya.

Diguim lo que vullguin aquells que al inscriurer en son programa la *soberanía nacional* se creuhen haver descubert la quadratura del círcul.

Quan es ja cosa vella en lo pahis.

Com tants altres principis sanament democráticbs que Espanya encara no ha pogut coneíxer may per atrassada.

Ab motiu de la anada del general Boulanger á Jersey, s'ba vingut parlant aquestos días de dita isla.

Aném á donarne á continuació alguna noticia á nostres lectors, fentho ab gran gust perque ella es altre exemple d' un poble que en nostres días y á Europa mateix viu autonómicament.

"Jersey es la mes important de las islas anglo-normandas, designadas ab lo títul de *Dependencias lliures de le corona inglesa.*

A semblansa de las colonias inglesas, forma un petit Estat, ab sas costums y sas institucions, y no está unida á la metrópoli mes que per lleugers víncles de feudalitat.

Té establert un Parlament, en lo cual no son admesos mes que 'ls senyors locals, y pera que no pugan gosar del dret de llegislar més que 'ls fills del pahís, está prohibit als extranjers adquirir propietats en lo territori de la isla.

La llengua oficial es, per recort histórich, la francesa, y tots los que exerceixen carreras lliberals—advocats, metjes, notaris, etc.—están obligats á probar que posseheixen lo francés.

L' idioma usual es l' inglés: de modo que 'ls edictes y anuncis públichs se redactan en duas llenguas.

La llegislació es molt senzilla: pocas lleys, pochs impostos, ni quintas, ni servey militar."

D'aquesta manera viu felís aquell poble, al que poden anar á dir los enemichs del Regionalisme que la autonomia de las petitas nacionalitats no es de la nostra época.

LAS LLEYS DE CATALUNYA ENCARA PERILLAN

Com si la lluyta per la existencia fós ineludible en la vida de la pátria catalana durant los darrers anys d'aquest sigle, sortis ab prou feynas

y de regular manera de la profonda crisis que en la meytat primera d' aques any atravesárem en la qüestio del article 15, un altre perill mes gros, si fós possible, 's prepara en aquestos moments, pero la vida del nostre secular Dret Civil. Los grants conflictes en que desde Madrid nos posan, en las qüestons económicas com en las qüestions jurídicas, nos los plantejan generalment quan tenintho ells be per la seva part, la resistencia nostra, per mes forta que sia, es casi segur que será completament inútil: aixís ho han fet ab los tractats, aixís ho feren ab lo Códich: y en los primers, per mes que feren no varem poguer eixirne; y en lo segon, si alguna cosa n'hem tret, no es pas, ni de molt, lo que 'ns pertocava.

Aquesta vegada, lo problema no está ben plantejat encara: l'han apuntat nomes, pero aixó es preu. Lo perill comensa, y com ell es tan grós, previnguts hem d'estar desde ara tots los catalans: desde avuy, quants estimem á Catalunya, hem de treballar de fort y de ferm pera apartar també dels llavis de la Mare Patria aquest nou calzer d'amargura. ¡Trist es tenir de lluitar senpre, pero mes val lluitar que permetre 'ns prenguin lo poch que 'ns va restant!

Sapigut es, pero bó será recordarho, que en virtud de la ley de bases pera 'l Códich Civil, se manava al Gobern que, previs informes de las Diputacions provincials de Zaragoza, Huesca, Teruel é Islas Baleares, y dels colegis d'Advocats de las capitals, procedís á formar los projectes d' *Apéndices*, contenint las instituciones d'aquestos *Drets* forals que convinga conservar; y que lo mateix se vaji fent en las demés llegislacions. Aquest perill vago, que aixís y tot no 'ns pasá desapercebut, y aixís temps endarrera ja 'n parlárem, ha adquirit desde 'ls pochs dias lo carácter de perill prompte y sério, en virtut de la disposició publicada en la *Gaceta*, recordant que las Corporacions á las que s'ha demant informe pera la formació d' *Apendices* al Códich civil, tenen necesitat d'evacuarlos á la major brevetat possible, pera formular los corresponents projectes de lley.

Com se veu, los senyors de Madrid no 'ns volen deixar un moment de tranquilitat: y potsé cediren quant lo Códich, esperant deixarnos aixafats ab los *Apendices*.

La gravetat qne pera Catalunya enclou aquest assumpto fácilment se comprén, ab sols fixarshi una mica. Se tracta de que 'ls que anomenan Drets forals, y també 'l Dret Catalá, necesitan avuy una reforma, com que desde que moriren las Cors Catalanas no s' ha tocat, y algunas de sas institucions necesitan esser corretgidas y milloradas, adecuantse á las circustancias: aixís volen ferho desde Madrid, fent los que anomenan *Apéndices*, al Códich Civil, per medi de la reforma y codificació, á la seva manera, del nostre Dret Civil y del de las demés regions que 'n tenen.

¿Quinas garantias nos ofreix aquest *Apéndice?* ¿Qué 'n podém esperar

demostrantli que aquest apellido y ab ell tots los noms en los quins sona la castellana *ñ*, en catalá s'escriuhen ab una *n* seguida d'una *y*.

Pero aquesta vegada la parodia de filipica que 'ns dirigeix lo degá de la prempsa de Barcelona ja es un bon xich més seria; enclou armas de no gayre bona lley; s'hi menteix ab plena conciencia y ab tot l'ensanyament y per últim s'hi esgrimeix una refinada hipocresía que per cert caracterisa constantment certs escrits d'aquell diari.

Comensa l'assumpto en qüestió, ab *El Imparcial* de Madrid que feu esgarrifar al *Diario de Barcelona* perqué un dia criticava ab coratge 'l caciquisme y un altre dia proposava un diputat de fora Catalunya pe 'l districte de Berga. ¿En que quedém ¿pregunta 'l Diario.

Si á nosaltres nos vagués, cercariam la seva edició de anys enrera y li tornaríam per *El Imparcial* la resposta, ab la mateixa pregunta.

Més no 'ns deturém aqui, ja que ell va un bon trós més enllá. Després de pegar al diari madrileny gira 'l rostre *hácia nuestros amigos los catalanistas* y pregunta lo perqué de la seva indiferencia en assumptos com aquets d'eleccions pera diputats, deixant que se 'n apoderin los *cuneros*, y 's llensa en consideracions de platet y bombo, dona la culpa als versos y á la música, afirma que entre 'ls catalanistas hi falta enteresa y per últim se fá 'l catalanista acérrim com..... com tantas altres vegadas.

Lo senyor Mañé y Flaquer que particularment mereix tota classe de consideracions, com á politich no n'hauría pas de mereixer una sola; donar andanadas de cego y posarse á cubert apenas apunta contraria, es imperdonable; dir als catalanistas que no 's conquista la autonomía ab cansons y manifestacions de fochs d'encenalls, es repetir ab diferents termes alló de que la autonomía es una aspiració anacrónica, no creyentho en conciencia; ell que tant ha defensat los *fueros* de las Provincias; ell que tants bolados fá del poder temporal del Papa.

Publicar lo *Diario de Barcelona* un article furiós contra 'l Códich—que per cert nosaltres insertarem després per lo ajustat qu'era—y quedarse complertament mút apenas los Catalanistas responent á un programa acudian á la defensa de las lleys de Catalunya es de creurer que no dona permis pera judicar aquella campanya de Reunions públicas com á *maldiciones románticas*, ni molt menos als que lo portaren á cap, com á personas *faltadas de entereza viril*.

Respecte de si poden riurers de nostre poble perqué abandona á diputats forasters los seus districtes, nos atrevirém á preguntar al Sr. Mañé y Flaquer: ¿que han fet en general los diputats per ell en lo *Diario* defensats, en épocas per exemple com aquella en que 's va presentar al difunt Rey Alfons XII lo Memorial d'agravis? ¿Que han fet ultimament los mateixos diputats de Catalunya per Catalunya, en la célebre votació del citat Códich?

Donchs ja es sabut: mentres las eleccions dependeixin de la política, los elegits, han fet, fán y farán lo mateix que 'l *Diario de Barcelona:* obehir al gefe del respectiu partit y prou.

¡Elegir diputats per Catalunya! Los Catanistas no ho han fet ni per ara ho fan, perqué quan ha convingut, á la Diputació y á Madrit hi han portat á tot lo poble y si ab prou feynas han escoltat al poble ¿com escoltarán al que vagi allí pera representarlo?

ÚNICH REMEY PERA LAS LLEYS CATALANAS

La vital questió dels *Apéndices* comensa ja com no podia deixar de sucsehir á moure la opinió pública á Catalunya y al mateix temps que corporacions jurídicas, han donat comens á sos estudis sobre 'l modo de ferse la reforma del dret catalá, las asociacions catalanistas estudian també l' assmpto pera veurer quin fora 'l mellor medi d' evitar aquesta nova desgracia que 'ns amenassa.

Pero tant las associacions puranent científicas com las políticas, al fixarse en la qüestió dels *Apéndices,* si la agafan no més baix punt de vista dels perjudicis que podrian causarnos, se troban ab certas dificultats; puig si las unas no reparan mes que en l' estudi del mellor modo de reformar lo dret pera donar l' oportú informe en cas de que se las hi demanés, la influencia que aixó pegués tenir, fora molt poca: y las associacions políticas per altra part, per catalanistas que sian, no poden oposarse en absolut á la reforma, generalment com necesaria ó convenient al menos, per lo qual, al primer cop d' ull sembla que no 's pot sapiguer la linea de conducta que precisa seguir, y que per tant no 's pot fer mes que estar preparats per si á Madrid feyan una etzegallada.

Pero com aquesta etzegallada es segura, com tots, fins los que no estigan animats dels nostres sentiments contra 'l Madrit político, tenen la convicció ferma de que de la reforma practicada á Madrid no 'n poden sortir las llegislacions espanyolas, diferentas de la castellana mes que extremadament malmesas, y com per altra part la experiencia nos té acostumats á veure la inutilitat de las protestas quant á Madrid han decidit ja fer alguna barbaritat, la conducta que Catalunya ha de seguir es ben clara, lo camí que tots los catalans que estimin son Dret Civil hem de seguir, es ben indicat.

Tots los pobles tenen dret á llegislarse per sí mateixos: es un absurdo pretendre que un poble puga llegislar per un altre. Sempre que ha succehit, ha sigut per la rahó de forsa; pero en nom de la justicia y del sentit comú, á ningú se li ha ocorregut defensaro. Entre nosaltres mateixos, si 'ls castellans es trobessen ab que Fransa vol llegislar pera Espanya en lo Civil tothom ne protestaria. y ab rahó: ¿perque, donchs, si Catalunya

te llegislació civil propia, si 'n te Aragó, si 'n te Navarra, si 'n te Biscaya, 'ls castellans han de llegislar en lo civil pera Biscaya, pera Navarra, pera Arago pera Catalunya y pera Mallorca?.

Ja que 'ls pobles tenen aquest dret de llegislarse, dret incontestable (puig lo que 's discuteix may es lo dret sino el modo de ferlo efectiu), si tots los espanyols invocarian aquest dret, cas de que Fransa, Portugal, qualsevol nació volgués llegislar per ella, lo que han de fer ella, y 'ls demés pobles que tenen Dret Civil propi, no te cap dupte: reivindicar ben alt aquell dret; reivindicar lo dret de llegislarse per si mateixas en lo civil, procedint cadascú per son compte á la formació dels que á Madrid anomenan *Apéndices*, y nosaltres volém dirne Códichs Civils de Biscaya, de Navarra, d' Aragó, de Mallorca, de Catalunya.

Aquesta reivindicació ha de ser la nostra bandera: això es lo que hem de demanar, mes no com una almoyna, sino com cosa á la que tenim perfecte dret.

Los que demaném pera Catalunya 'l restabliment de las gloriosas Corts, fácilment tindriam contestada la pregunta que se 'ns fes sobre la manera de realizar aquell dret que reivindiquém: mes com ara 'ns trobém en una qüestió essencialment práctica y de moment, no podém demanar cosas que no podém conseguir fins al cap de molt temps. La qüestió avuy es práctica, y prácticament s' ha de resoldre. Per consegüent, com avuy per avuy no tenim Corts Catalanas, hem de demanar que 'l nostre Códich se fassi per una Comissió de jurisconsults catalans ab mes ó menos intervenció de certas corporacions, com Diputacions y Ajuntaments de la nostra terra; que aquesta comissió 's regoneixi á Catalunya y que se li dongui tota la llibertat que necessiti, sense obligarse á admetre cap institució forastera, si la Comissió enten que no 'ns convé. Y com lo problema que 's presenta pera Catalunya, 's presenta del mateix modo en las demés Regions que tenen dret civil al demanar aquesta Comissió, demaném també que una Comissió de jurisconsults aragonesos, se reuneixi á Aragó; una de jurisconsuls navarros, á Navarra; una altra de jurisconsults biscains, á Biscaya, y per fí una de jurisconsults de Mallorca, en aquesta isla.

Això es lo que demana la justicia, això es lo que exigeix lo sentit comú: això es lo que han de demanar los que no vullguin la imposició d' un Dret foraster en aquellas Regions, ó la falsificació del que ara tenen per medi d' uns *Apéndices* formulats per qui no sabrá, ni menos encara voldrá atendre lo que las diferentas Regions demanin.

Y això que avuy dihém, com constitutiu del nostre Programa pera aquest cás concret, ja que no tenim las Corts Catalanas (únicas que al nostre entendre tindrian perfecte dret á llegislar pera Catalunya), no es una novetat, no es una proposició estravagant com sentím ja dir á algú:

proposat fou quan se discutiren las bases pera 'l Códich essent allavors rebutjat per los jurisconsults madrilenys: y més posteriorment á Barcelona ho ha proposat en un llibre recent, l' actual diputat á Corts per Tarrassa, senyor Maluquer y Viladot, qui suposém que no haurá cambiat d' opinió: y ho havém vist mitj indicat també en un article publicat mesos endarrera per le periódich local *La Dinastía*, de qui suposém també, que continuará pensant que no hi ha més medi que aquest pera salvar la llegislació civil catalana.

Nosaltres al menos, n' estém plenament convensuts; y nó per odi á Madrid, sinó per la persuació en que estém de que 'l dret nos assisteix, y de que si no 'l sostenim, quan volguém reclamar contra 'ls disbarats que apareixerán en los *Apéndices*, será ja per desgracia massa tart.

Se dirá que, al fer aquesta reivindicació, Catalunya sortirá vensuda, puig á Madrid no transigirán may ab aquesta base. No importa: Catalunya tampoch pot transigir baix una base distinta. Proclamém lo dret y 'l proclamém ben alt, y quan hi ha temps encara; si al pés de la forsa lo dret sucumbeix, nos doldrá en l' ánima, ho sentirém en lo fons del cor, pero haurém complert ab lo nostre deber.

Y cumplir cadascu ab son deber, es lo que desde ara hem de fer tots los catalans. (De *La Renaixensa* de Barcelona)

¡CATALUNYA... AVANT!

Poesia dedicada al CENTRE CATALÁ *de Sabadell*

Si avuy se plany Catalunya,
tots ho sabem perque 's plany:
per la llibertat, aurora
qu' un jorn coroná son cap.

Si Catalunya avuy calla
y sa sort plorant está,
es que plorant reprén forsas;
¡mes no sempre ha de callar!...

La llibertat es la vida.
¡Catalunya, sempre avant!...
fóres, éts, y serás sempre
un poble de cor gegant.

EMILI PASCUAL.

Bruch, 1889.

NOVAS

Ha causat gran sensació la mort del insigne poeta, don Vicens W. Querol (Q. E. P. D.) Los diaris de Valencia han dedicat á sa memoria sentidissims recorts, distinguinse es-

peciahnent *Las provincias*, que dirigis l'eminent literat don Teodor Llorente. També alguns diaris de Madrit s'han ocupat ab elogi de sa prosperitat literaria. Los de Barcelona no cal dirho.

Son enterro en Valencia á posat de relléu l'apreci que al difunt y á sa apreciable familia se té en aquesta Regió. Végis com lo descriu un periódich de la localitat:

Poch després de las tres ha arribat á la ex-porta de Sant Joseph lo cadavre tancat en hermosa caixa de zenc ab relleus de bronzo y en forma d'urna cineraria ab sis urpas dauradas per peus y acabada en artística creu.

A Burjasot havían sortit á rebrer los restos del senyor Querol, en dos carruatjes, los senyors Llorente (don Teodor y Felicíssim), Brel, Mir y Alber, y ab prou feynas arribat lo féretre s' ha organisat l'enterro del modo següent:

Pobres assilats y nens de San Vicens ab llums, clero parroquial de Sant Andreu y caixa de mort portada per los dependents de la funeraria. Portavan las cintas lo senyors Atard per lo Colegi d'Advocats, Mas per l'Ateneo Científich, Berga per *Lo Rat-Penat*, Messa per los ferrocarrils, Mir per los condeixeples del finat, Albert per los amichs particulars y don Felicíssim Llorente per *Las Provincias*.

Han presidit lo dol lo senyor Gobernador civil, los presidents del Ateneo Científich y *Lo Rat-Penat*, senyors Lechon y Gebrian; lo degá del Colegi d'Advocats, senyor Redriguez de Cepeda; lo director de *Las Provincias*, senyor Llorente, y com á parent del difunt lo senyor Cortés.

Entre la comitiva hi figuravan numerosas representacions del Ateneo y *Lo Rat-Penat*, lo mes distingit en ciencias, arts y literatura, gran número de diputats provincials, regidors, catedráticbs y oficials del exército y altras personas tan conegudas com los senyors Atard, Trénor, Dalhander, Grima Andreu, Guzman, Reig, Pons, Llaudes, Rodriguez y moltas altras quals noms no recordém.

Lo féretre anava cubert per nou preciosas coronas pertenceixents al Ateneo, y *Lo Rat-Penat*, de don Félix Pizcueta. de la mare, germans, nebots y demés personas de la familia Querol, de varis amichs y dels empleats dels ferrocarrils del Mitjdía.

Tancavan lo lluhit corteig un bonich cotxe—sepulcre —y gran número de carruatjes.„

Próximament celebrará la important associació de Barcelona, *Lliga de Catalunya*, la Sessió Inaugural del present curs económich.

Llegirá son Discurs de Presidencia l' eminent escriptor, don Angel Guimerá, y la Memoria de Secretaría 'l secretari sortint don Felip de Hita y Morros.

Lo Discurs de Gracias anirá á cárrech de don Joaquím Cabot y Rovira.

Tenim entés que tindrá gran trascendencia aquest acte que es esperat ab general impaciencia.

Ne donarém compte oportunament.

La Ilustració Catalana ha publicat esmeradament imprés un tomo de las *Cansons de Pere Serafí*, lo famós poeta de Girona, quals dolsas esparses tants elogis han merescut dels que's dedican á estudiar las obras de la antigua literatura catalana.

Lo malaguanyat escriptor; don Pere Nonot-Renart publicá ja fá alguns anys en *La Ilustración Española y Americana* un estudi molt complert sobre En Pere Serafí, y ara contribuhirá justament á dibulgar sas poesías lo bell aplech de *La Ilustració Catalana*.

Hem rebut lo número 43 de la revista *La España Regional*, corresponent al finit Octubre.

Ha sortit á llúm un nou volúm de poesias catalanas degut á la ploma del llorejat escriptor, don Sebastiá Turull y Planas.

La Comissió d'Agricultura del *Centre Catalanista* d'Olot, reconeixent la grant utilitat práctica que tota la coma olotina podria reportarne del establiment de *un camp d'experimentacions* agrícolas, s'ho proposat fer tot lo possible pero pastar al efecte aquesta idea dintre de poch temps, y ha acordat posarse en relació ab los propietaris d'aquellas encontradas, qual cooperació pot ser mes decissiva, á fi de poder tots juns conseguir mes facilment lo que's desitja.

Per de prempte l'indivuo de la Junta del *Centre*, senyor Marqués de Vallgarnero; ha ofert já ab llohable desprendiment, una bona extensió de terrenos en una de sas fincas properas á la població.

Celebrém la iniciativa del *Centre Catalanista* d'Olot, y desitjém felis éxit á sos nobles propósits.

Vetaquí com trevallan als associacions verdaderament patrióticas.

¡Quina vergonya pera 'ls Comités politiqueros!

Ab lo títul de *El Buen Callar*, s'ha estrenat á Madrit una comedia del conegut escriptor catalá don Joseph Feliu y Codina.

Sou éxit ha sigut bastant desairat.

Y's compren la tal comedia no fou imaginada per son autor en castellá, sino que es traduhida del original en catalá *Lo Grá de mesch*, degut al mateix senyor Feliu y Codina; lo qual no ha sigut obstacle pera que éll lo mateix la volgués fer valer ara per nova á Madrid, cambiant lo nom de sos personatjes, lo lloch de la acció y altres detalls característichs.

Y aixís ha resultat que *Lo Grá de mesch*, tant celebrat á Catalunya (ab tot y sas inverosimilitats) per ser un curiós estudi d'alguns tipos y costums de nostra terra, trasplantat á paisos estranys ha perdut completament sa frescura, sa expontanitat y sa gracia natural, deixant ressaltar y multiplicar en cambi sos primitius defectes.

Vetaquí una oportuna llissó pera 'ls que volen explotar en exés sas obras, falsificantlas ab l'objecte d'enlluhernar ab ellas á dos públichs enterament oposats en gust y en aficions.

Es lo mateix que li sucsehí á don Federich Soler (Pitarra) ab son aplaudit drama *Lo dir de la gent*, que traduhí y's representá adulterat en castellá ab lo títul de *Se dice...*

Realment, hi han fracasos que no poden ser mes justos.

Per referirse á un distingit compatrici copiém del *Diario Mercantil* de Barcelona aquesta noticia:

"Hém tingut lo gust, de veurer á nostre particular amich, lo jove y aprofitat arquitecte D. Enrich Fatjó y Torras, qui en son viatje per las principals capitals d'Europa y en particular en la Exposició de París, ha fet estudis comparats sobre la arquitectura moderna y demés avensos de las industrias auxiliars de la construcció arquitectónica.„

Li doném la benvinguda.

Lo Jurat del Comers convocat en Vilanova y Geltrú pera erigirli un monument al célebre poeta Cabanyes, fill de dita població, ha concedit per unanimitat lo primer premi al modelo número 2 que te per lema: *Gloria á su patria*, que ha resultat ser obra del conegut escultor don Joseph Campeny. Per unanimitat també no 's ha concedit accéssit.

Lo Jurat lo componian los senyors don Jeroni Granell, president; don Joseph Ferrer, don Bonaventura Pollés y don Francisco Ferrer, vocals: y don M. Creus Esther, secretari.

Retallém d' una carta de Canet de Mar las següents ratllas:

Darrerament ha vingut á visitarnos lo diputat pel districte senyor Orozco. Los amichs l'obsequiaren ab un dinar, y segons diuhen los que hi assistiren, foren molts, los brindis que 's pronunciaren essent tots aplaudits, particularment lo seu per la franquesa y senzillés ab que parlá. Un dels concurrents manifestá que lo que convenia sobre tot, era que en lo Congrés se fes política á la *catalana*, aixó es: que 's travallés molt y s' enrahonés poch, fugint d' aquellas disputas que á res conduheixen y que tant mal ocasionan á Espanya, puig que 'ls diputats, malgastant lo temps en cosas inútil, no poden discutir ab calma altras més necessarias pera la Nació. Contestá 'l senyor Orozco que tenia moltíssima rahó y que ell aborrin la política petita á que 's dedican la major part dels diputats; y en proba d' aixó, digué que may entrava per gust al saló de conferencias y si tant sols portat per las necessitat. Després, davant de moltas personas tot parlan del mateix assumpto, fou encara més explícit; dihent que 'l saló de conferencias es un lloch ahont *s' hi cotisan las conciencias dels diputats*, paraulas textuals.

Digué altras cosas que val més no ferlas públicas, pero que demostraren palpablement lo que ja tothom sabia, aixó es: que 'l sistema parlamentari tant enaltit per sos partidaris com aburrit per lo verdader país, tal com se practica en Espanya no es més que una farsa y de las mès asquerosas. Quan d' aquest modo s' expressa un diputat que está ficat en mitj dels polítichs, qué 'n dirém los que n' estém ben allunyats? Lo senyor Orozco es castellá, pero hem de ferli justicia: sempre que s' han tractat assumptos pertanyents á Catalunya, s' ha posat incondicionalment á son costat.

Ara lo que falta es que 'l senyor Orozco, donant una ferma llissó als diputats catalans, presenti y defensi en lo Congrés un projecte de lley establint la co-oficialitat de la llengua catalana en nostra terra, conforme ho havía anunciat temps, endarrera á alguns des sos millors amichs.

¡Sería cosa de veurer!

Sembla que entre las reformas que tracta de portar á cap en son departament lo Ministre d' Hisenda, s' hi conta la de suprimir en sa major part las Administracions Subalternas.

Algú se 'n queixará.

El Progreso Editorial de Madrid acaba de publicar la obra de nostre estimat amich y ferm catalanista don Eduart Toda, titolada *A Través del Egipto*, ab ilustracions de Riudavets; obra capassa per ella sola d' acreditar á son autor de egip tólech distingit é infatigable explorador, si 'l senyor Toda no se hagués fet ja, un nom per sas publicacions d' aquest género publicadas anteriorment.

Lo llibre consta de trenta capítols, y conté prop de cinchcentas páginas en quart ab més de trenta láminas, soltas; fototípias, cromo-litografías y eliograbats tirats en diferents colors; y més de dos cents grabats intercalats al text, tots originals, trets de fotografías presas per lo mateix Toda, la major part.

En ella's descriuhem los panoramas més célebres y 's conta la historia de las comarcas més importants del Egipte; sas ciutats y monuments, las costums de esos habitants, tan antichs com moderns, tot ab tal naturalitat y senzillés está descrit que dona una clara mostra de lo interessant de dit trevall.

Además, s'ha publicat unaltra obra del senyor Toda, titulada *Derecho consular de España*.

Aquesta última, vista la seva utilitat é importancia, ha sigut adquirida en lo Ministeri d'Estat, qui la publica pel seu compte.

No cal dir quan nos admiran la activitat infadigable y 'ls extensos coneixements del senyor Toda, qui per altra part no desenyda sa correro diplomática, en la qual hi figura segons llegím en los diaris de Madrid, com á Cónsul d'Espanya en Washington.

Mos concorregut que de costúm estigu élo passat diumenge lo Teatro Parreño ab motiu de celebrari una escollida funció á benefici dels habitants de Puigcercós.

Las obras posadas en escena obtingueren un ajustat desempenyo per part dels aficionats á qui estaban encarregats sos respectíus papers.

Corre la veu de que'l gefe del partit federal catalá don Joseph M.ª Vallés y Ribot, vá á retirarse ó s'ha retirat já de la vida activa de la política, disgustat per certas intemperancias é intranzigencias de sos correligionaris, los quals, per més que 's digan lliberals, may han sabut compendrer quina es la verdadera llibertat y la verdadera tolerancia.

Lo *Consell General* del "Centre Escolar Catalanista,, de Barcelona, ha quedat constituhit de la següent manera:

Comissió Executiva: President, Joseph Puig y Cadafalch; Vis-president primer, Martí Roger; Vis-president segon, Céssar Serra Secretari primer, Antoni María de Orovio; Secretari segon, Joan Rovira.—Secció de Medicina: President Ramon Solé; Vis-president, Jaume Asern; Secretari Narcís Fuster.—Secció de Ciencias y Farmacia President, Enrich Ferrán; Vis-president, Eduart Abras; Secretari, Joaquim Gich.—Secció de Dret y Filosofía y Lletras: President, Lluis Durán, Vis-president, Enrich Prat de la Riba y Secretari Joan Garriga.—Secció de Carreras Especials: President, Emili Buixó; Vice-president; Ramon Serra y Secretari Joseph Pitxot.—Comissió administrativa: Tresorer, don Enrich Prat de la Riba; Secretari-comptador, Enrich Ferrán; Bibliotecari don Joaquim Gich.

Ha aparegut l'últim volum de la Biblioteca del nostre apreciable colega la *Revista de Sabadell*, consistent en un notable estudi del expert economista, don Eudalt Viver, sobre *El Banco de España considerado en sí mismo y en sus relaciones con el Estado y la circulación monetaria del país*.

D'aquest interessant opúscul de nostre distingit compatrici, se n'han ocupat ab gran elogi varias acreditadas publicacions.

Felicitém de tot cor al senyor Viver.